

УДК 351.88:342.95

DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2022.27.43>

ВПЛИВ КОРУПЦІЇ НА СИСТЕМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Предко Михайло,

аспірант кафедри парламентаризму

Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID ID: 0000-0002-7031-1889

У статті акцентовано увагу на тому, яким чином феномен «корупція» впливає на систему публічного управління, до яких призводить наслідків, які й спонукають до необхідності розробки ефективної національної антикорупційної стратегії. Подано найбільш поширене визначення корупції як інструмента отримання надприбутку, як зловживання службовими повноваженнями та переслідування суто особистісних інтересів. На цій підставі зазначено, що корупційні дії спричиняють реальну загрозу національній безпеці української держави (інституційний, правовий, світоглядний, морально-етичний рівні тощо), створюючи тим самим міцне підґрунтя для конструювання відповідної політичної міфотворчості. Міф, пропонуючи певну мовну конструкцію для опису дійсності, за допомогою своїх виражальних засобів формує стереотип, який вдало приховує агресивно-руйнівний потенціал системної корупції. Відстежується функціональна спорідненість і взаємозв'язок міфу та стереотипу, їх здатність пробивати захисні механізми свідомості й досягати певної мети в публічно-управлінській діяльності. Визначено, що для мінімізації корупційних дій насамперед необхідно усунути інституційні, особистісні чинники, які сприяють їм, слугують благодатним підґрунтям для їх виникнення. Це вимагає вироблення ефективних антикорупційних стратегій, які б змогли обмежити корупційні зловживання в системі публічного управління. Корупція як соціальне явище вирізняється амбівалентним характером: з одного боку, вона виникає в процесі діяльності влади, безпосередньо впливає на формування та функціонування владних інституцій та має яскраво виражений негативний характер, а з іншого – значною мірою мотивує необхідність розробки науково виважених антикорупційних стратегій, здатних мінімізувати її згубний вплив не лише на саму сутність публічної влади, але й суспільство загалом.

Ключові слова: корупція, якість публічного управління, політична міфотворчість, стереотип, громадянське суспільство.

Predko Mykhailo. The influence of corruption on the system of public administration in Ukraine

The article focuses on how the phenomenon of “corruption” affects the public administration system, which leads to consequences that prompt the need to develop an effective national anti-corruption strategy. The most common definition of corruption is a tool for obtaining superprofits as a result of abuse of official powers and the pursuit of personal interests as an official is presented. On this basis, it is indicated that corrupt actions entail a real threat to the national security of the Ukrainian state (institutional, legal, ideological, moral levels, etc.), thus creating a solid foundation for constructing the corresponding political myth-making. The myth, offering a specific language construction to describe reality, with the help of its expressive means forms a stereotype that successfully hides the aggressively destructive potential of systemic corruption. The functional relationship between myth and stereotype, their ability to break through the defence mechanisms of consciousness and achieve a specific goal in public management activities are monitored. It has been determined that to minimize corrupt actions, first of all, it is necessary to eliminate the institutional and personal factors that contribute to them, serving as a fertile basis for their occurrence. This requires the development of effective anti-corruption strategies that could limit corruption abuses in the public administration system. An ambivalent nature characterizes corruption as a social phenomenon: on the one hand, it arises in the process of government activities, has a direct impact on the formation and functioning of government institutions and has a pronounced negative character; and on the other hand, it largely motivates the need to develop scientifically balanced anti-corruption strategies, capable of minimizing its destructive influence not only on the very essence of public authority but also on society as a whole.

Key words: corruption, quality of public administration, political myth-making, stereotype, civil society.

Сучасні глобалізаційні процеси здійснюють вплив на всі сфери людського життя, урізноманітнюють його, сприяють зростанню плюралізму, що потребує нового бачення світу в усіх його проявах. Ці процеси не оминули й суспільно-політичний простір України й привнесли у сферу публічного управління водночас із широкими демократичними можливостями й збагаченням досвіду значну кількість проблем, що постали на ґрунті корупційних дій. Сьогодні ця проблема значно обтяжена війною, яку розв'язала країна-агресор Росія. Однак навіть у ситуації воєнного часу догматизм, консервативність та імітуюча діяльність певних суспільних інституцій у царині антикорупційної політики мають мінімізуватися й поступитися місцем науково виваженим державницьким стратегіям.

За останні роки значно зросла кількість праць, які присвячені різноманітним впливам корупції, зокрема: на демократичні процеси (С. Андерссон, В. Гладкий, В. Гошовська, С. Міллер, П. Робертс, П. Хейвуд, Е. Спенс та ін.), на політичну систему (Авінаш К. Діксит [13], С. Брейкінг, М. Мельник, Г. Мюрдаль, та ін.), на інвестиції (Дж. Е. Кампос, Д. Лієн, С. Прадхан та ін.), на систему публічного управління (Д. Ватт, Р. Вільямс, Х. Гансен, А. Дойг, Д. Мартинов, Н. Нижник, А. Новак, Н. Обушна, С. Саксена [15], А. Тіньков, Е. Туран [14], О. Хамсіоглу [14], С. Четін [14] та ін.). Разом із тим, незважаючи на досить вагомий напрацювання науковців, варто звернути увагу на суттєву прогалину у дослідженнях щодо впливу корупції на існуючі механізми і реальні практики публічного управління, які сприяють або перешкоджають корупційним діям посадових осіб у даній системі. Вважаємо, що остільки проблема корупції є соціальним явищем, оскільки її наслідки неможливо розкрити лише в межах окремих дисциплін. Тому й існує нагальна потреба використання міждисциплінарного дослідження з метою подолання значних розбіжностей в позиціях і підходах до даної проблеми в таких царинах, як історія, право, політологія, соціологія, з метою з'ясування корупційних впливів на систему публічного управління.

Загалом, у сучасному науковому дискурсі під корупцією розуміють соціальне явище, що включає етичні та правові порушення, пов'язані з використанням службовцями свого статусу з метою незаконного отримання благ та переваг. Однак «робочим» та найчастіше вживаним є визначення корупції як «зловживання службовим становищем для отримання особистої вигоди чи прибутку». [16]. Погоджуємося також з українською дослідницею В. Гошовською, яка зазначає, що «корупцію слід розглядати як політичний інститут – стійкий тип політичної поведінки, що виражається в певній системі колективних дій, задає «правила гри» для владних еліт, визначає межі взаємодії держави та різноманітних груп інтересів» [2, с. 4]. В даному разі йдеться про певний стан владного середовища, який проявляється в системі публічного управління як зловживання повноваженнями заради приватної вигоди, що призводить до створення розгалуженої системи корупційної мережі. Вважаємо, що сьогодні варто не лише досліджувати сутність корупції, її причини та механізми виникнення, але і як вона впливає на управлінські процеси, які її наслідки у сфері публічного управління та адміністрування.

Зазвичай корупція за своєю природою – явище приховане, так що оцінити її реальні масштаби в рамках держави досить складно. Офіційні дані не завжди відображають реальний стан. Тому й, розробляючи антикорупційні стратегії, потрібно враховувати дану обставину. Крім того, корупція вирізняється своїми трансформативними можливостями, здатністю адаптуватися до змінюючих умов, використовуючи весь арсенал засобів, які, «вбудовуючись» в усі сфери суспільного життя, тим самим руйнують всю державну систему. Корупційні схеми іноді доволі вичурні – вони інкорпуються навіть в інноваційні заходи, які спрямовані на їх протидію. Як засвідчують результати досліджень, що були проведені в Індії (опитування було проведено електронною поштою серед 217 респондентів з використанням інституційної теорії для дослідження ефективності ініціатив електронного уряду), саме «низька прозорість, висока вартість користування державними послугами, неефективність влади та фаворитизм в уряді є ключовими детермінантами, які вплинули на сприйняття корупції в послугах електронного уряду» [15, р. 645].

Ще починаючи з перших років незалежності України були розроблені програмні антикорупційні документи, в яких була проголошена тісна співпраця громадянського суспільства та влади, у якій засвідчувалося ефективне попередження та викорінення корупції. Також були запропоновані ті вузлові напрями, завдяки яким можна було б зменшити рівень корупції, зокрема зміцнення демократичних інститутів (парламенту, судових органів та спеціалізованих антикорупційних органів контролю та управління), посилення діяльності громадянського суспільства (у тому числі засобів масової інформації (ЗМІ)) та реформування публічного сектору.

Американський журналіст індійського походження, політичний аналітик, автор відомої праці «10 уроків для світу після пандемії», Закарія Фарід, проаналізувавши вплив пандемії Covid-19 на сучасний світ, його неготовність до цієї кризи, що проявилась у певному «відключенні» суспільства та економіки найбагатших країн та здійснила соціальний та психологічний ефект, прийшов до висновку, що не кількісні показники державного апарату визначають його ефективність, а якісне урядування [4, с. 52]. Отже, саме компетентність, ефективність, надійність, державницька позиція чиновників є неодмінною запорукою подолання криз, тією якістю урядового апарату, яка здатна швидко змінюватися, трансформуватися навіть під час складних випробувань.

Однією з основних проблем в Україні є злиття бізнес-інтересів з політичною владою, що уможливорює процес «перезавантаження» фінансово-промислових груп у фінансово-політичні структури, які стали основними гравцями на політичному поприщі, активно впливаючи на систему прийняття управлінських рішень як на регіональному, так і на державному рівні, переслідуючи лише свої приватні та корпоративні інтереси. До речі, часто ці фінансово-політичні групи стають настільки впливовими,

що поглинають й підпорядковують собі партії, суспільно-політичні та громадські рухи. Бізнес-інтереси, гроші для них стають основною метою. Однак «якщо за гроші можна купити будинок або яхту, це одне. Але якщо можна купити громадянство, особливий доступ до громадських місць, привілейоване ставлення в університеті, прихильність і підтримку політиків, гроші перетворюються на корупційну та корозійну силу» [4, с. 146].

Невже Україна приречена розвиватися за одним і тим же алгоритмом: вибори, прихід нових представників влади, які намагаються персоналізувати її (кожен починає вважати себе вищим за будь-які державні інститути), побудова корупційних схем та «вписування» в них, зрештою – їх розголос і знову невдача й зміна влади? Як змінити цю модель і мінімізувати корупційні впливи? Загальна відповідь може бути такою: «Хоча й сьогодні ми не можемо повністю зупинити корупцію, але здатні її стримувати, мінімізувати, впроваджуючи розумні антикорупційні стратегії».

Посол Європейського Союзу в Україні Матті Маасікас вважає, що Україна швидко просувається в реформі судової системи та боротьбі з корупцією: «У сфері боротьби з корупцією та втіленні судової реформи українська влада просувається якнайшвидше. Ви нарешті призначили голову антикорупційної прокуратури. Ця рекомендація виконана» [9], – підкреслює він. Однак значна частина представників влади, отримавши бажані посади чи мандати народних депутатів, одразу забуває про обіцянку тим, хто їх обрав «усіма своїми діями боронити суверенітет і незалежність України, дбати про благо Вітчизни і добробут українського народу, додержуватися Конституції України та законів України, виконувати свої обов'язки в інтересах усіх співвітчизників» [6]. Чому ж події розгортаються по-іншому? А тому, що представники влади замість виконання своїх конституційних обов'язків, займаються зовсім іншими справами: «дербаном», дискредитацією інших політичних груп, своїх конкурентів; «переформатуванням» влади, судів у простір суто своїх бізнес-інтересів; постійними міжусобицями, бійками в парламенті. Хіба ж могла в таких умовах спрацювати та низка антикорупційних законів, які були прийняті? Навряд чи. Безсумнівно, в Україні потрібні кардинальні зміни в системі владних структур, які б включали інноваційний публічно-управлінський досвід, демократичні, ефективні принципи формування та діяльності управлінської еліти.

Сьогодні однією з найбільш затребуваних технологій стає політична міфотворчість як процес конструювання міфів (до речі, французький філософ М. Фуко стверджував, що сучасний міф переконливо стає «осередком влади» [11]), які часто-густо погано поєднуються між собою, наприклад, міфологема про необхідність подолання корупції за допомогою сильного авторитарного режиму (наводяться приклади подолання корупції, коронавірусної пандемії Китаєм) з міфологемою про необхідність забезпечення демократичних прав і свобод. Зазвичай активне продукування міфологем пов'язано з нестабільністю суспільства. Причиною політичної міфотворчості стають різного роду аномалії в індивідуальній масовій поведінці людей, які з'являються в «епоху перемін» як ірраціональні відповіді індивідів на зміну природного укладу життєдіяльності, як реакція на реформацію всіх сфер суспільного буття, яка переживається багатьма людьми як процес втрати сенсу життя в цілому.

До сьогодні в сучасному українському суспільстві побутує міф про те, що лише варто обрати Президентом України чи депутатом Верховної Ради гідну людину, і життя всіх кардинально зміниться. Із цими сподіваннями пересічні громадяни пов'язують стабільність економічного розвитку країни, підвищення рівня життя тощо. Цей міф «про месію» у сучасному варіанті активно поширюється під час виборчих кампаній, в якому чільне місце займає боротьба з корупцією, її подоланням. При цьому здебільшого у виборчих програмах немає жодної великої ідеї, жодної аргументованої державницької візії, окрім «виберіть мене, довіртеся мені – і корупція буде подолана». Складається враження, що проголошення боротьби з корупцією в якості стратегічного завдання і пріоритетного напрямку антикорупційної політики – це черговий популістський лозунг держави, спосіб легітимації влади. Це свого роду маніпулятивний політико-управлінський інструмент, стереотип, який використовується конкуруючими політичними елітами для вирішення внутрішніх суперечностей, пов'язаних із розділом владних ресурсів.

Безперечно, стереотипи формуються на узагальненнях, коли особистість розглядається через належність до якоїсь групи. Причому якості цієї групи переносяться на конкретну людину. Наприклад, стереотипи про повну продажність влади та відсутність у політиків іншої мотивації до влади, крім меркантильної («всі, хто займає певне місце в органах влади – злодії», «рвуться в політику з метою лише наживи»). «Упаковкою» стереотипу виступають різні емоційні стани, які штучно викликаються. В основному використовуються базисні людські потреби і страхи, такі як потреба в любові, почуття безпеки, страх перед невизначеністю і т.д. Стереотип, відчеканюючи форми, готує підґрунтя для чергового міфу. У стереотипах вже відстежується задана оцінка, певна тональність, контекст, які потребують певного нарративу. Ще французький антрополог К. Леві-Строс зазначав, що сутність міфу складає «розказана

в ньому історія» [7, с. 194]. Часто-густо стереотип виступає в ролі засобу, який здійснює прорив у «стіні» масової свідомості. А в цю ж «стіну» уже націлюється міф, який набуває відповідного політико-управлінського «забарвлення».

«Ми, люди, живемо в складній інституційній матриці. У ній є уряд. Є ринок. А ще є громадянське суспільство. Колись... ця матриця працювала неймовірно добре, коли кожна група інститутів доповнювала й підсилювала інші. Я вважаю, що це й було ключем до успіхів Заходу в XVIII, XIX та XX століттях. Але в наш час ці інститути вийшли з ладу» [10, с. 118], – зазначає британський історик Н. Фергюсон. Гадаємо, що саме громадянське суспільство, небайдужість громадян, їхня активна життєва позиція спроможні спричинити значні зрушення в антикорупційній боротьбі, у виробленні ефективної антикорупційної стратегії. Неврахування думки громадських інституцій, вітчизняного та міжнародного політико-управлінського досвіду в царині упередження корупційних правопорушень загрожує національній безпеці країни, її міжнародному авторитету. Саме цілісна Антикорупційна стратегія має враховувати пропозиції громадсько-експертного середовища, адже здебільшого саме громадськість бере участь у заходах щодо запобігання корупції, проявляє активність у ЗМІ щодо корупційної діяльності посадовців.

Часто при формуванні органів державної влади та інших управлінських структур держави всупереч Закону «Про державну службу» [5] використовується практика призначення «своїх» людей, процвітає кумівство, «закулісні махінації», тотальна безвідповідальність, що свідчить про відсутність в Україні моделі циркуляції (обміну) еліт, яка б відповідала принципам демократичної, правової, соціальної держави. Ці чинники позбавляють багатьох талановитих представників української еліти, які мають управлінські задатки, можливості реалізувати свій інтелектуальний потенціал при здійсненні реформ, змінити та оновити склад політичних інститутів і тим самим «зламати» хребет корупційній системі. Причому головний суб'єкт антикорупційної політики – політична еліта – також повинна володіти політичною волею для самообмеження в корупційному просторі.

Ряд зарубіжних дослідників, зокрема С. Четін, Е. Туран, О. Хамсіоглу, підтримуючи точку зору щодо формули «корупція = монополістичні структури + повноваження приймати рішення одноособово + відсутність відповідальності» [14, р. 63], підкреслюють, що причини корупції криються в особистому (корисність, одержимість до отримання посади, фаворитизм, розмивання моральних цінностей); адміністративному (бюрократична традиція, централізація, способи спільної авторизації, політизація бюрократії, оформлення документів, низький рівень зарплат, нерозуміння верховенства права); політичному (культура демократії, сприйняття політики, персоналізуюча (одноособова) сила влади, політика фінансування) та соціальному (відсутність освіти, швидкість урбанізації та міграції, слабкість громадянського суспільства, роль держави в економіці) «зрізах» [14, р. 65–70].

Упродовж останніх років найбільшим пріоритетом для українців була руйнація старої корупційної системи. Тобто саме ця проблема найбільше їх турбувала; у цьому контексті вони й очікували відповідних дій від політиків. На сьогодні, за даними соціологічних досліджень, серед електоральних настроїв лідером недовіри є державний апарат загалом (йому і чиновникам не довіряють 76% респондентів) [3]. Очевидним є те, що владні структури не здатні належним чином організувати суспільне життя в Україні, оскільки для них часто-густо характерні непрофесіоналізм, фаворитизм, політична ангажованість, масштабна корумпованість. Авінаш К. Діксит у статті «Як бізнес-інституції можуть допомогти в боротьбі з корупцією» [13, с. 25–47] зазначає, що більшість антикорупційних стратегій, які були запропоновані на політичних форумах та вивчені дослідниками, мають дві особливості. По-перше, вони контролюються урядами: або загальним апаратом поліції та судів, або спеціальними антикорупційними агенціями. По-друге, їхньою головною метою є те, що можна назвати стороною попиту, а саме виявлення та покарання посадових осіб, які вимагають хабарі за надання певних послуг. Автор пропонує створення громадської антикорупційної інституції як установи, яка «допоможе змінити загальну культуру корупції в країні, а тим самим сприятиме її мінімізації в інших контекстах, таких як здирництво з боку чиновників та поліції у їх стосунках з окремими громадянами» [23, р. 46].

Однак корупціогенність інституційної структури українського суспільства полягає не тільки і не стільки в наявності старих норм, скільки в інституціоналізації адаптаційних практик, які опосередковують інституційні суперечності та інституційну несумісність. Ці корупційні адаптаційні практики приживаються і функціонують тільки тоді, якщо вони відповідають культурі і типу суспільства. В іншому разі вони відкидаються як неадекватні і соціально неприйнятні. Причому інститути громадянського суспільства як активні суб'єкти протидії корупції в органах державної влади будуть лише тоді ефективними, коли будуть сприяти підвищенню антикорупційного виховання та освіченості; розумінню ризиків та небезпек наслідків корупції; виступати в якості експертів із антикорупційних питань, формуючи

громадську думку, спрямовану на недопустимість будь-яких корупційних дій; у ЗМІ сприяти поширенню антикорупційного досвіду; постійно здійснювати моніторинг ефективності національних антикорупційних стратегій.

Вважаємо, що факторами впливу на процес протидії корупції в системі публічного управління є: наявність політичної волі, здатної ефективно боротися з корупцією; тип управління, від якого залежить процес прийняття, спосіб реалізації та результативність управлінських рішень; генерування управлінського досвіду, коли групова модель самоідентифікації передбачає, що управлінські навички людини виробляються під впливом групи або груп інших людей, з якими вона себе найбільше ідентифікує (часто ефективною у системі публічного управління вважається здатність кожного уявляти, як його сприймає партнер із боротьби з корупцією (здатність «прийняти роль іншого»), й відповідно, здатність зрозуміти ситуацію та конструювати власний антикорупційний досвід; рівень правової культури громадян, який пов'язаний з їхньою освіченістю та моральними імперативами; розвинене законодавство, в якому враховуються національні та міжнародні особливості антикорупційних заходів; ментальність влади, її національні, культурні, громадянські особливості.

Таким чином, корупція підриває демократичні цінності, спотворюючи та нівелюючи принципи справедливості, довіри та толерантності; ставить під загрозу національну безпеку країни; у виборчому процесі та законодавчих органах знижує підзвітність та представництво у розробці політики; у судовій системі порушує принцип верховенства права; у державному управлінні призводить до неефективності та несприйнятливості у забезпеченні суспільних благ та послуг; підриває легітимність уряду; породжує значні спотворення в морально-етичній царині; гальмує економічне зростання тощо.

Проте корупція, як зловживання владою, спрямована на отримання особистої вигоди за суспільний рахунок, має чисельні «шупальця», які проростають не лише у вітчизняному інституційному середовищі. Їхні паростки сягають інших країн, адже часто корумповані чиновники «вибудовують» запаморочливі конструкції своїх активів з метою їх приховування. Задіюючи значні політичні, правові, економічні, інформаційні ресурси, вони відпрацьовують такі корупційні схеми, що «розплутати» їх майже неможливо. «І на цьому магія не закінчується. Щойно власник активу (байдуже якого – будинку, літака, яхти чи компанії) сховається за численними юридичними особами під різними юрисдикціями, як установити його особу стає майже неможливо. Навіть якщо корупційний режим, за якого наживався інсайдер, зазнає краху (що й сталося в Україні), відстежити його гроші, конфіскувати їх і повернути народу, у якого їх украли, дуже складно – якщо взагалі можливо... Корумповані лідери так добре навчилися ховати свої статки, що ті, по суті, зникають із крадіжкою назавжди. Навіть якщо керівники втрачають посади, вони все одно зберігають свою розкішну нерухомість у Лондоні, супер'яхти на Карибах і вілли на півдні Франції» [1, с. 19]. Отже, корупція стає міжнародним явищем. Наскільки це серйозна проблема, навіть засвідчує той факт, що нещодавно Білий дім оголосив боротьбу з корупцією пріоритетом національної безпеки. Упродовж 200 днів уряд Сполучених Штатів має підготувати доповідь з рекомендаціями для Америки та країн-партнерів щодо подолання корупції. При цьому в Палаті представників Конгресу США створили групу протидії зарубіжній корупції та клептократії, в яку ввійшли представники як Демократичної, так і Республіканської партій.

Отже, корупція в публічно-управлінській діяльності в Україні проявляється в тому, що вона як «державна злоякісність» сприяє поширенню негативних внутрішніх і зовнішніх впливів; блокує економічне зростання, збільшує розрив в системі сплати податків; призводить до зниження соціальних витрат та їх ефективності; змінює структуру соціального капіталу; посилює бідність та нерівність доходів; негативно впливає на всю систему публічного управління; дискредитує владні структури, підриває довіру до них; нівелює демократичні цінності; знецінює демократичні засади функціонування державного апарату та управління суспільством; порушує принцип верховенства права; перешкоджає здійсненню конституційних повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування; підриває довіру громадськості до владних структур; живить організовану злочинність, насамперед економічну, стає неодмінною умовою її існування; ускладнює відносини з іншими державами і всією міжнародною спільнотою; унеможливує надання іноземної допомоги.

Проте негативний потенціал впливу корупції на систему публічного управління актуалізує необхідність наукового дискурсу щодо розробки концепції сильної держави, її механізмів, наріжним каменем яких є ефективний державний апарат з широкими функціональними повноваженнями (на дану проблему звертав увагу американський філософ, політолог, політичний економіст Ф. Фукуяма, підкресливши, що «побудова сильної держави полягає у створенні нових урядових установ та зміцненню існуючих [12, с. 5]); мотивує посилення реформування антикорупційного законодавства та вироблення антикорупційної політики, приведення їх у відповідність до існуючих міжнародних стандартів; сприяє

пошуку якісного стратегування в системі публічного управління; актуалізує ефективні механізми взаємодії органів влади та інститутів громадянського суспільства (інформаційний, консультаційний, діалогічний, організаційно-фінансовий, практично-партнерський тощо), за допомогою яких формується взаємодовіра, долаються суперечності між представниками різних інтересів та узгоджуються напрями антикорупційної діяльності; актуалізує пошук шляхів удосконалення політико-управлінських механізмів в процесі запобігання корупції, які змінюють свою векторність – від оперативного-тактичного, суто ситуативного до етапу становлення національної моделі антикорупційної політики, коли громадськість стає активним суб'єктом антикорупційних стратегій.

Отже, вплив корупції на публічне управління проявляється як на інституційному, так і на особистісному рівні. Корупційна система, використовуючи всі «хитрощі» політичної міфотворчості, намагається чинити шалений опір всім тим змінам, які порушують її усталені стереотипи, які відтворюються на всіх рівнях публічного управління та задають йому певні матриці і тим самим впливають на практичну політику. Проте антикорупційні стратегії працюють тоді, коли вони ґрунтуються, з одного боку, на ефективних державницьких правових механізмах стримувань та противаг, а з іншого – на інструментах контролю з боку громадянського суспільства. Сьогодні конче необхідно, щоб в антикорупційний процес було залучено якомога більше громадян, які відчують себе частиною громади, частиною суспільства, усвідомлюють свою відповідальність за власне життя, за життя своїх дітей, за державу загалом. Щоб мінімізувати ризик корупції, потрібно підвищити прозорість і підзвітність діяльності щодо лобіювання інтересів різних груп, тих владних акторів, які прагнуть впливати на політико-управлінську діяльність. Однак прояви корупції мають не лише деструктивний, а й конструктивний потенціал, який не лише спонукає до необхідності розробки ефективних антикорупційних заходів, а й мотивує до продукування нових ідей, що здатні впливати на якість публічного управління.

Література:

1. Булло О. MONEYLAND. Грошограй: чому злодії та шахраї керують світом і як це змінити / пер. з англ. М. Климчук. Харків : Віват, 2020. 432 с.
2. Гошовська В.А. Політична корупція як об'єкт наукового дослідження. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президенті України. Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2018. № 2(62). С. 4–11.
3. Довіра до інститутів суспільства та політиків, електоральні орієнтації громадян України (липень-серпень 2021 р.). URL: <https://razumkov.org.ua/napiamky/sotsiologichni-doslidzhennia/dovira-do-instytutiv-suspilstva-ta-politykiv-elektoralni-orientatsii-gromadian-ukrainy>.
4. Закарія Фарід. 10 уроків для світу після пандемії / пер. з англ. Анна Марховська та Орина Ємельянова. Київ : Наш Формат, 2021. 264 с.
5. Закон України «Про запобігання корупції». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
6. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
7. Леві-Строс К. Структурна антропология. Київ : Основи, 2000. 387 с.
8. Про державну службу : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.
9. Україна швидко прогресує у боротьбі з корупцією, рекомендація щодо САП виконана, – посол ЄС. URL: <https://ukranews.com/ua/news/877884-ukrayina-shvydko-progresuyeu-u-borotbi-z-koruptsiyeyu-rekomendatsiya-shhodo-sap-vykonana-posol-yes>.
10. Фергюсон Н. Глобальний занепад. Як помирають інститути та економіки / пер. з англ. Катерина Діса. Київ : Наш формат, 2020. 144 с.
11. Фуко М. Истина и правовые установления. Лекция. URL: <https://gtmarket.ru/library/articles/7375>.
12. Фукуяма Ф. Сильное государство: Управление и мировой порядок в XXI веке. Москва : АСТ : АСТ Москва : Хранитель, 2006. 220 с.
13. Avinash K. Dixit. How Business Community Institutions Can Help Fight Corruption. *The World Bank Economic Review*. 2015. № 29. P. 25–47. <https://doi.org/10.1093/wber/lhv016>. URL: https://academic.oup.com/wber/article/29/suppl_1/S25/1687911.
14. Cetin S., Turan E., Hamşioğlu O. The Phenomenon of Corruption in Public Administration. *International Congress on Politic, Economic and Social Studies (ICPESS)*. 2017. №. 3. P. 62–76.
15. Saxena S. Factors influencing perceptions on corruption in public service delivery via e-government platform. *Foresight*. 2017, Vol. 19. № 6. P. 628–646. URL: <https://doi.org/10.1108/FS-05-2017-0013>.
16. The World Bank Group. Helping Countries Combat Corruption: The Role of the World Bank. URL: <http://www1.worldbank.org/publicsector/anticorrupt/corruptn/cor02.htm>.